

Bruin socialisme

Gjalt Zondergeld
Ons Socialisme Uw Toekomst. Henk
Woudenberg en het Nederlands
Arbeidsfront (1942-1945)

Spinhuis Uitgevers, 354 blz., €39,50

Wim
Woudenberg
20-11-2010

Toen Wim Kok in 1995 de ideologische veren van de sociaal-democratie afschudde, was dat een besluit geheel en al in de traditie van diezelfde sociaal-democratie. De Sociaal Democratische Arbeiders Partij (SDAP) schrapte immers al in 1937 de klassenstrijd uit haar beginselprogramma. De vraag werd vanaf dat moment: wat is socialisme?

Vlak voor zijn dood in 2008 publiceerde de socioloog J.A.A. van Doorn *Duits socialisme. Het falen van de sociaal democratie en de triomf van het nationaal socialisme*, een boek waarin hij op provocerende wijze uiteenzette dat de nazi's de toekomstdroom van de socialisten gestalte hebben gegeven, en niet de grote Duitse socialistische partijen. Het gebruik van 'socialisme' in de naam van de partij van Hitler, zo betoogde Van Doorn, was volkomen terecht omdat grote groepen arbeiders zich vrijwillig bij de NSDAP aansloten. Ook de Nederlandse nazi's claimden dat zij de echte socialisten waren. In mei 1942 werd op initiatief van Rijkscommissaris Seyss-Inquart het Nederlandse Arbeidsfront (NAF) opgericht. Roomse, protestantse en socialistische vakverenigingen werden opgeheven en ondergebracht bij het NAF. De leiding kwam in handen van de NSB'er Henk Woudenberg en die werd niet moe te beweren dat hij de aloude socialistische idealen nastreefde. Historicus Gjalt Zondergeld heeft nu een prikkelend boek over het NAF geschreven waarin hij zich de centrale vraag stelt: wat was er socialistisch aan deze grootste collaborateursorganisatie uit de oorlogsjaren? Het antwoord ligt voor de hand (niets!), maar Zondergeld weet in zijn doorwrochte verhaal wel het clichébeeld over de bezettingspolitiek bij te stellen, namelijk dat een paar hoge nazi's uit Berlijn hier op autoritaire wijze de lakens uitdeelden. NSB-leider Anton Mussert noemde graag socialistische voormannen als Domela Nieuwenhuis en Troelstra als zijn inspiratiebronnen en Woudenberg wist met toestemming van de bezetter enkele 'socialistische' successen binnen te halen, zoals loonsverhoging en verbeterde werkomstandigheden voor arbeiders. Zondergeld maakt desondanks overtuigend duidelijk dat het socialisme van de nationaal socialisten niets te maken had met gelijkheid en gelijkwaar

digheid, laat staan met de 'vergemeenschappelijking' van de productiemiddelen. Zijn studie is echter vooral waardevol omdat hij aantoonde dat Mussert, Woudenberg en al die anderen dat zelf ook heel goed wisten, dat hun ideologie een vals soort socialisme was.

Hans Renders